

Vastaajan tuomitseminen tekohetkellä säädettyä ankarampaan rangaistukseen

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan oikeuskansleri tarkastaa käräjäoikeuksien rangaistustuomiot, joita koskevia ilmoituksia erikseen säädetyin tavoin lähetetään oikeuskanslerinvirastoon. Tarkastuksessa vaikutti siltä, että Keski-Suomen käräjäoikeuden 28.5.2021 asiassa R 20/1615 antama tuomio nro 21/124158 olisi virheellinen.

Vastaajalle oli tuomittu rangaistuksena ehdollisen vankeuden ohessa yhdyskuntapalvelua 120 tuntia. Rikosten tekohetkellä voimassa olleen rikoslain 6 luvun 10 § 1 momentin (515/2003) mukaan ehdollisen vankeuden ohessa voitiin tuomita enintään 90 tuntia yhdyskuntapalvelua. Oheisseuraamuksena tuomittavan yhdyskuntapalvelun enimmäismäärää on korotettu 90 tunnista 120 tuntiin rikoslain 6 luvun 10 §:n 1 momentin muutoksella (272/2019), joka on tullut voimaan 1.1.2020. Koska kyseisessä asiassa rikokset oli tehty jo vuosina 2015–2018, vaikutti siltä, että vastaajalle oli tuomittu oheisseuraamuksena yhdyskuntapalvelua 30 tuntia liikaa.

Asia oli käsitelty oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 b luvun mukaisessa tunnustamisoikeudenkäynnissä, jossa syyttäjän, vastaajan ja tämän avustajan allekirjoittamassa tuomioesityksessä seuraamuskannanotoksi oli esitetty, että vastaajalle tulisi tuomita ehdollisen vankeuden ohessa yhdyskuntapalvelua enintään 120 tuntia. Vaikutti siten siltä, että myös osapuolten allekirjoittaman tuomioesityksen seuraamuskannanotto oli ollut virheellinen.

Vastaaja oli ehtinyt suorittaa virheellisesti tuomitun yhdyskuntapalvelun ennen kuin asia tuli vireille oikeuskanslerinvirastossa.

SELVITYS

Käräjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut Keski-Suomen käräjäoikeuden käräjätuomari on 21.12.2022 antanut menettelystään selvityksen ja Keski-Suomen käräjäoikeuden laamanni 4.1.2023 päivätyn lausunnon.

Tuomioesityksen allekirjoittanut aluesyyttäjä A ja aluesyyttäjä B ovat antaneet antanut menettelystään 17.1.2023 päivätyn selvityksen ja apulaisvaltakunnansyyttäjä 23.1.2023 päivätyn lausunnon.

MERKINTÄ

Korkein oikeus purki 6.6.2024 (H2023/61 nro 914) hakemuksestani oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 8 §:n 4 kohdan nojalla Keski-Suomen käräjäoikeuden tuomion vastaajalle ehdollisen vankeusrangaistuksen ohessa määrätyn yhdyskuntapalvelun osalta ja oikaisi tuomiota siten, että vastaajalle määrättiin yhteisen 2 vuoden ehdollisen vankeusrangaistuksen ohessa 90 tuntia yhdyskuntapalvelua.

Päätöksessään korkein oikeus totesi, että tuomitsemishetkellä voimassa olleen lain soveltaminen on johtanut vastaajan kannalta ankarampaan lopputulokseen kuin rikosten tekohetkellä voimassa olleen lain soveltaminen, joten rangaistusta määrättäessä olisi tullut soveltaa tekohetkellä voimassa ollutta lakia. Korkein oikeus totesi, että vastaajalle oli tuomittu ehdollisen yhdyskuntapalvelun ohessa yhdyskuntapalvelua enemmän kuin tekohetkellä voimassa olleen lain mukaan voidaan tuomita. Käräjäoikeuden tuomio oli siten tältä osin perustunut oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 8 §:n 4 kohdassa tarkoitettuun ilmeisesti väärään lain soveltamiseen.

RATKAISU

Tapahtumatiedot

Keski-Suomen käräjäoikeudessa on 22.5.2020 tullut vireille asia R 20/1615, jossa syyttäjät olivat haastehakemuksessaan vaatineet vastaajalle rangaistusta muun ohella törkeistä petoksista.

Vastaajan puolustajaksi määrätty asianajaja on lähettänyt syyttäjälle 4.8.2020 viestin ehdottaen asian käsittelyä syyteneuvottelussa ja tunnustamisoikeudenkäynnissä. Asianajajan ehdotuksen mukaan syyteneuvottelujen johdosta laadittavaan tuomioesitykseen sisältyisi se, että syyttäjä suostuisi vastaajalle tuomittavaan kahden vuoden ehdolliseen vankeusrangaistukseen ja sen ohessa 120 tunnin yhdyskuntapalveluun.

Syyttäjät ovat pitäneet syyteneuvotteluun ryhtymistä perusteltuna asian laatu ja laajuus huomioiden. Asiassa on käynnistetty syyteneuvottelu ja laadittu asianomistajien suostumusten ja vaatimusten selvittämisen jälkeen 28.5.2021 päivätty tuomioesitys, jossa syyttäjät ovat esittäneet seuraamuskannanoton: " -- tuomittavan vankeusrangaistuksen mittaamisen tulisi olla pituudeltaan 2 vuotta vankeutta. Vankeusrangaistus voidaan tällöin määrätä ehdollisena, mutta sen ohessa tulisi määrätä yhdyskuntapalvelua enintään 120 tuntia."

Keski-Suomen käräjäoikeus on käsitellyt asian oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 b mukaisessa tunnustamisoikeudenkäynnissä ja tuominnut 28.5.2021 vastaajalle 2 vuoden ehdollisen vankeusrangaistuksen ja sen ohessa yhdyskuntapalvelua 120 tuntia. Tuomiosta ei ole valitettu, joten se on jäänyt lainvoimaiseksi.

Sovellettavia säännöksiä ja laillisuusvalvontakäytäntöä

Oheisseuraamuksena tuomittu yhdyskuntapalvelu

Rikoslain 3 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan rikokseen sovelletaan sitä lakia, joka oli voimassa, kun rikos tehtiin. Pykälän 2 momentin mukaan, jos tuomittaessa on voimassa toinen laki kuin rikosta tehtäessä, sovelletaan kuitenkin uutta lakia, jos sen soveltaminen johtaa lievempään lopputulokseen.

Perustuslain 8 §:n mukaan rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty.

Yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanosta annetun lain 8 luvun 37 §:n mukaan yhdyskuntapalvelu on ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta tuomittava rangaistus.

Voimassa olevan rikoslain 6 luvun 10 §:n 1 momentin mukaan, jos ehdollista vankeutta on pidettävä riittämättömänä rangaistuksena rikoksesta, voidaan sen ohessa tuomita sakkoa, tai jos ehdollinen vankeus on kahdeksan kuukautta tai sitä pidempi, vähintään 14 ja enintään 120 tuntia yhdyskuntapalvelua.

Oheisseuraamuksena tuomittavan yhdyskuntapalvelun enimmäismäärä korotettiin 90 tunnista 120 tuntiin 1.1.2020 voimaan tulleella rikoslain 6 luvun 10 § 1 momentin lainmuutoksella. Laillisuusvalvonnassa on tämän jälkeen ilmennyt useita tapauksia, joissa oheisseuraamuksena tuomittu yhdyskuntapalvelu on lainmuutoksen jälkeen tuomittu virheellisesti.

Elokuussa 2022 annoin ratkaisut kolmessa asiassa ([OKV/2329/30/2021](#), [OKV/2815/30/2021](#), [OKV/2818/30/2021](#)). Kuten nyt käsiteltävänä olevassa asiassa, niin myös näissä tapauksissa yhdyskuntapalvelu oli tuomittu soveltaen tuomitsemishetkellä ollutta lakia rikosten tekoaikana

olleen säännöksen sijaan. Vastaajat olivat suorittaneet yhdyskuntapalvelun ennen kuin asiat tulivat vireille oikeuskanslerinvirastossa.

Hain kyseisissä asioissa korkeimmalta oikeudelta lainvoimaisten tuomioiden purkamista. Purkuhakemuksiin antamissaan päätöksissä korkein oikeus totesi, että tuomitsemishetkellä voimassa ollut säännös johtaa ankarampaan lopputulokseen kuin rikosten tekoaikana voimassa ollut säännös, joten ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksena tuomittavaan yhdyskuntapalveluun on sovellettava rikosten tekohetkellä voimassa ollutta säännöstä (korkeimman oikeuden asiat H2021/144, H2021/161, H2022/7). Näin ollen korkein oikeus purki tuomiot oheisseuraamuksena tuomittujen yhdyskuntapalveluiden osalta.

Edellä mainituissa asioissa poliisi toimitti pyynnöstäni esitutinnan. Päädyin syyteharkinnassani kuitenkin siihen, että lähtökohtaisesta vakavuudesta huolimatta kärjätuomareiden menettelystä oli pidettävä rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitetulla tavalla vähäisenä. Syytteiden nostamisen sijaan annoin kärjätuomareille valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n mukaiset huomautukset.

Myös apulaisoikeuskanslerin sijainen on antanut kärjätuomareille viime vuosina useita huomautuksia asioissa, joissa oheisseuraamuksena tuomittu yhdyskuntapalvelu on ylittänyt teko-
hetkellä laissa sallitun enimmäismäärän ([OKV/2856/30/2021](#), [OKV/2833/30/2021](#), [OKV/1479/30/2022](#), [OKV/719/30/2023](#)). Näissä tapauksissa vastaajille ei ole aiheutunut haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia, sillä virheet ovat tulleet korjatuksi ennen yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoa.

Syyteneuvottelu

Syyteneuvottelua koskevat säännökset ovat oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 8-12 §:ssä ja 5 b luvussa (670/2014), rikoslain 6 luvun 8 a §:ssä ja 8 luvun 3 a §:ssä (673/2014) sekä esitutkintalain 3 luvun 10 a §:ssä (672/2014). Syyteneuvottelujärjestelmän tavoitteena on nopeuttaa laajoissa ja vaativissa asioissa rikosprosessimenettelyä siten, että tehostuneen viranomaistoiminnan tuloksena resursseja voidaan kohdentaa tarkoituksenmukaisemmin.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 10 §:n 3 momentin mukaan syyttäjä sitoutuu tuomioesityksessä vaatimaan rangaistusta rikoslain 6 luvun 8 a §:ssä tarkoitetun lievennetyn rangaistusasteikon mukaisesti. Pykälän 4 momentin mukaan tuomioesitys on laadittava kirjallisena ja osapuolten on se allekirjoitettava ja päivättävä. Esityksessä on ilmoitettava 2 momentissa tarkoitetut tiedot sekä syyttäjän sitoumus vaatia rangaistusta lievennetyn rangaistus-

asteikon mukaisesti. Syyttäjä voi tuomioesityksessä ilmoittaa kantansa tuomittavan rangaistuksen lajista ja määrästä. Tuomioesityksen sisällöstä on lisäksi soveltuvin osin voimassa, mitä 5 luvun 3 §:ssä säädetään haastehakemuksesta.

Lain esitöissä on todettu, että käytännössä tuomioesitykseen tulisi pääsääntöisesti kirjata syyttäjän näkemys siitä, mikä lajinen ja suuruinen rangaistus asiassa tulisi määrätä tai missä haarakassa rangaistuksen tulisi olla. Vastaajalle tulisi myös kertoa, ettei tuomioistuin ole sidottu syyttäjän tekemään seuraamuskannanottoon, mutta että tuomioistuin on velvollinen soveltamaan lievennettyä rangaistusasteikkoa ([HE 58/2013 vp](#) s. 25).

Syyttäjien syyteneuvottelun käytännön toimintaa ohjaavia näkökantoja on esitetty valtakunnan-syyttäjän syyteneuvottelua koskevan lainsäädännön soveltamisesta antaman ohjeen [VKS 2015:6](#) liitteenä olevassa muistossa ([26/31/14](#)). Muistiossa on todettu muun ohella, että syyteneuvottelujärjestelmään liittyvissä seuraamuskannanotoissa voidaan myös esittää enimmäisrangaistusta ja epäillylle on painotettava, että kysymys on syyttäjän seuraamuskannanotosta, johon tuomioistuin ei ole sidottu. Muistiossa syyteneuvottelujärjestelmän toimivuuden on todettu edellyttävän, että syyttäjä kykenee esittämään mahdollisimman tarkan ja oikeaan osuvan seuraamuskannanoton.

Tuomioesitys ja muut siinä tarkoitettuun rikokseen perustuvat vaatimukset käsitellään oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 b luvun mukaisesti tunnustamisoikeudenkäynnistä. Luvun 3 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan syyttäjän on tehtävä tunnustamisoikeudenkäynnissä selkoa tuomioesityksen sisällöstä ja muista siihen liittyvistä seikoista sekä esiteltävä tarpeellisessa määrin asiaa koskeva esitutkinta-aineisto. Lain esitöissä on tältä osin todettu, että syyttäjän tulisi lähtökohtaisesti esittää näkemyksensä siitä, mikä rangaistus olisi ollut ilman tunnustamisen aiheuttamaa kevennystä prosessiin ja mikä rangaistuksen tulisi tunnustamisen myötä olla. Syyttäjän ei tarvitsisi välttämättä esittää täsmällistä seuraamuskannanottoa vaan haarukoida sitä oikeaksi katsomissaan rajoissa. Syyttäjän tulee esittää luonnollisesti myös kaikki muutkin rangaistuksen mittaamiseen vaikuttavat perusteet ([HE 58/2013 vp](#) s. 30).

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 b luvun 4 §:n mukaisena edellytyksenä tuomioesityksen mukaisen tuomion antamiselle on, että tuomioistuin lukee syyksi rikoksen tuomioesityksen mukaisesti. Tuomioistuimen tulee toisin sanoen hyväksyä tuomioesitykseen sisältyvä teon rikosoikeudellinen arviointi eikä se voi lukea syyksi esimerkiksi tuomioesityksessä tarkoitettua rikosta lievempää tai törkeämpää tekemuotoa. Tuomioistuin on tuomioesityksen mukaisessa tuomiossa velvollinen mittaamaan rangaistuksen lievennetyltä asteikolta. Se ei ole kuitenkaan sidottu syyttäjän ja vastaajan esittämiin näkemyksiin tuomittavan rangaistuksen lajista ja määrästä, vaan seuraamuksesta päättää viime kädessä itsenäisesti tuomioistuin.

Käräjätuomari

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen.

Käräjätuomari on tuominnut vastaajalle ehdollisen vankeusrangaistuksen ohessa yhdyskuntapalvelua 120 tuntia, vaikka rikosten tekohetkellä voimassa olleen rikoslain 6 luvun 10 § 1 momentin (515/2003) mukaan ehdollisen vankeuden ohessa voidaan tuomita enintään 90 tuntia yhdyskuntapalvelua. Tuomitsemishetkellä voimassa olleen rikoslain 6 luvun 10 §:n 1 momentin (272/2019) mukaan ehdollisen vankeuden ohessa on voitu tuomita enintään 120 tuntia yhdyskuntapalvelua.

Käräjäoikeuden laamanni on lausunnossaan todennut asiassa olevan tulkinnanvaraista, onko käräjätuomari syylistynyt tuomitessaan virheelliseen menettelyyn. Laamanni on tuonut esille, että tuomitsemishetkellä voimassa ollut lakia voitaisiin nimittäin mahdollisesti pitää vastaajan kannalta lievempänä lakina, koska yhdyskuntapalvelun oheisseuraamuksen ankaroittaminen 90 tunnista 120 tuntiin mahdollisti tuomitsemisen ehdollisena vankeusrangaistuksena ehdottoman vankeusrangaistuksen sijaan.

Käräjäoikeuden tuomiosta tai käräjätuomarin selvityksestä ei voida kuitenkaan päätellä, että tekohetkellä voimassa olleen lain mukaisen oheisseuraamuksena tuomittavan yhdyskuntapalvelun enimmäismäärää 90 tuntia olisi pidetty niin lievänä rangaistuksena, että vastaaja olisi tullut tuomita tällöin ehdollisen vankeuden sijasta ehdottomaan vankeuteen. Kyse ei ole ollut käräjätuomarin harkitusta ratkaisusta soveltaa tuomitsemishetkellä voimassa ollutta lakia rikosten tekohetken lain sijaan, vaan käräjätuomari on selvityksessään itsekkin myöntänyt, että kyse on hänen osaltaan inhimillisestä virheestä. Korkein oikeus on todennut käräjäoikeuden tuomion perustuneen ilmeisesti väärään lain soveltamiseen ja purkanut tuomion virheellisesti tuomitun yhdyskuntapalvelun osalta.

Käräjätuomari on menetellyt huolimattomasti tuomitessaan yhdyskuntapalvelua 30 tuntia yli laissa säädetyn enimmäismäärän ja on siten rikoslain 40 luvun 10 §:n tuottamuksellisen virkavelvollisuuden tunnusmerkistössä tarkoitetusti rikkonut tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetyn virkavelvollisuutensa.

Rikosvastuu edellyttää mainitun lainkohdan mukaan lisäksi, että teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat, ei ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Korkein oikeus on todennut sen ratkaisukäytännöstä ilmenevän, että vähäisinä ei ole pidetty sellaisia virkavelvollisuuden rikkomisia, jotka ilmentävät tekijässä välinpitämättömyyttä virkavelvollisuuksia kohtaan. Rangaistussäännöksen tavoitteena olevan virkatoiminnan asianmukaisuuden turvaamisen kannalta rangaistusvastuuta ei sen sijaan ole perusteltua ulottaa sellaisiin yksittäisiin tekoihin, jotka jäävät tekijän syyllisyyden asteen kannalta vähäisiksi ja jotka eivät muutoinkaan edellytä rangaistuksen tuomitsemista. Korkein oikeus on todennut myös, että rikostunnusmerkistössä tarkoitettua virheellisen teon vähäisyyttä arvioidaan ottamalla huomioon teon tai laiminlyönnin haitallisuuden ja vahingollisuuden lisäksi myös kaikki muut siihen liittyvät seikat kuten teon tai laiminlyönnin osoittama virkamiehen huolimattomuuden aste tekohetken olosuhteissa ([KKO 2022:31](#), kohta 8 ja siinä viitatu ennakkopäätökset).

Käräjätuomarin teon arvioimista tunnusmerkistössä tarkoitettua haitalliseksi ja vahingolliseksi puoltaa se, että vastaajalle oli aiheutunut virheestä 30 tuntia aiheetonta yhdyskuntapalvelua, jonka hän oli joutunut suorittamaan. Yhdyskuntapalvelu on henkilökohtaista vapautta rajoittava rangaistus. Siihen tuomittu joutuu rajoittamaan omaa vapaa-aikaansa ja osallistumaan palvelun täytäntöönpanon vaatimiin tilaisuuksiin uhalla, että tuomioistuin voi syyttäjän vaatimuksesta muuntaa yhdyskuntapalvelun suorittamatta olevan osan valvontarangaistukseksi tai ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi. Oikeuskäytännössä on katsottu yhdyskuntapalvelusta johtuvan aiheettoman vapauden rajoittamisen aiheuttavan sellaista kärsimystä, josta on oikeus saada Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 5 kohdan nojalla korvausta ([HelHO 2023:5](#)).

Virhe on kohdistunut tuomarin tehtävien ydinalueelle. Rangaistusasteikon ylittämisessä tehty virhe on koskenut sinällään yksiselitteisen sääntelyn soveltamista. Rangaistuksen määräämisessä tapahtunut virhe on ollut omiaan heikentämään yleisesti luottamusta oikeudenhoitoa kohtaan. Rangaistusasteikon noudattamatta jättäminen on merkinnyt syytetyn asettamista perusteetta eri asemaan kuin muut tuomioistuimissa tuomittavat henkilöt ja ollut näin haitallista myös yleisen edun kannalta.

Asian käsittely tunnustamisoikeudenkäynnissä ei muuta käräjätuomarin vastuuta antamansa tuomion lainmukaisuudesta. Tuomioistuin on tuomioesityksen mukaisessa tuomiossa velvollinen mittaamaan rangaistuksen lievennetyltä asteikolta, mutta tuomioistuin ei ole sidottu syyttäjän ja vastaajan esittämiin näkemyksiin tuomittavan rangaistuksen lajista ja määrästä.

Toisaalta yhdyskuntapalvelun määräämisessä tehty virhe ei kuitenkaan vakavuudeltaan rinnastu ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemisessa tapahtuneeseen virheeseen. Vaikka yhdyskuntapalvelua suorittavan vapautta on rajoitettu, hän ei ole menettänyt sitä. Yhdyskuntapalvelu ei lähtökohtaisesti esimerkiksi estä työnteoa tai sosiaalisten suhteiden ylläpitoa ja sen vaikutukset keskittyvät vain niihin vuorokausiin, jolloin tuomitulla on yhdyskuntapalvelusta johtuva työssäkäynti- tai ilmoittautumisvelvollisuus. Virheellisesti tuomitun yhdyskuntapalvelun

suorittamisesta vastaajalle aiheutuva oikeudenloukkaus on vähäisempi kuin tilanteessa, jossa vastaaja olisi joutunut suorittamaan virheellisesti ehdotonta vankeusrangaistusta.

Käräjätuomarin virheellisessä menettelyssä on ollut kysymys sinänsä yksittäisen seikan tarkistamatta jättämisestä eikä mikään asiassa viittaa siihen, että käräjätuomari olisi suhtautunut virkavelvollisuuksiinsa välinpitämättömästi. Rikokset oli tehty ennen lainmuutosta, mutta pääkäsittely oli pidetty ja tuomio on annettu vasta lainmuutoksen jälkeen. Käräjätuomarin olisi tullut kiinnittää tarkemmin huomiota rikosten tekoaikaan suhteessa lakimuutoksen voimaantumiseen, mutta olosuhteet ovat olleet osaltaan omiaan johtamaan virheeseen ilman, että huolimattomuuden aste olisi erityisen korkea. Myöskään syyttäjät eivät havainneet lainmuutoksen merkitystä asiassa ja seuraamuskannanotto oli ollut virheellinen jo syyttäjän ja vastaajan puolustajaksi määrätyn asianajajan hyväksymässä tuomioesityksessä.

Asiassa on edellä todetusti sekä teon vähäisyyttä että sitä vastaan esitettäviä seikkoja. Asiaa kokonaisuutena arvioiden ja ottaen huomioon se, että kyse on käräjätuomarin yksittäisestä huolimattomuudesta tapahtuneesta virheestä, katson käräjätuomarin menettelyn olevan lähtökohtaisesta vakavuudestaan huolimatta rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tavoin vähäinen. Näin ollen minulla ei ole ollut syytä epäillä hänen syyllistyneen asiassa rikokseen ja hänen menettelyään on tutkittu vain laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta asiassa esitutkintaa.

Syyttäjät

Syyttäjälaitoksesta annetun lain 9 §:n mukaan syyttäjän tehtävänä on huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta hänen käsiteltävänään olevassa asiassa tasapuolisesti, joutuisasti ja taloudellisesti asianosaisten oikeusturvan ja yleisen edun edellyttämällä tavalla. Saman lain 10 §:n mukaan syyttäjällä on itsenäinen ja riippumaton syyteharkintavalta.

Valtion virkamieslain 4 luvun 14 §:n mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Aluesyyttäjät A ja B ovat selvityksessään myöntäneet, että heidän laatimassaan tuomioesityksessä esitetty seuraamuskannanotto on ollut virheellinen. He eivät olleet tuomioesitystä laatiesaan huomanneet, että teot oli tehty ennen rikoslain 6 luvun 10 §:n 1 momentin lainmuutosta ja tekohetkellä ehdollisen vankeuden ohessa olisi voinut tuomita enintään 90 tuntia yhdyskuntapalvelua. Valitettavasti kukaan muukaan osapuoli ei havainnut ottaa huomioon lakimuutosta, joka oli jäänyt havaitsematta syyttäjiltä, vastaajan avustajalta ja käräjätuomarilta.

Aluesyyttäjät A ja B ovat laiminlyöneet virkavelvollisuutensa huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta asianosaisten oikeusturvan ja yleisen edun edellyttämällä tavalla esittäessään asiassa lainvastaisen seuraamuskannanoton.

Yhdyskuntapalvelu on henkilökohtaista vapautta rajoittava rangaistus ja syyttäjien virhe on ollut lähtökohtaisesti vakava. Viitataan edellä kärjätuomarin menettelyn arvioinnin yhteydessä lausumiini kysymyksessä olevan kaltaista virhettä koskeviin yleisiin näkökohtiin. Tuomioesityksessä esitetty seuraamuskannanotto on ollut omiaan myötävaikuttamaan kärjäoikeuden virheelliseen tuomioon, joka on oheisseuraamuksena tuomitun yhdyskuntapalvelun osalta ylittänyt 30 tuntia laissa tekohetkellä säädetyn enimmäismäärän.

Toisaalta syyttäjien virheellisessä menettelyssä on ollut sinänsä kysymys yksittäisen seikan tarkistamatta jättämisestä eikä mikään asiassa viittaa siihen, että syyttäjät olisivat suhtautuneet virkavelvollisuuksiinsa välinpitämättömästi. Tuomittavan rangaistuksen tuomioistuin päättää tunnustamisoikeudenkäynnissä itsenäisesti. Kärjätuomari vastaa lopulta antamansa tuomion lainmukaisuudesta.

Kun syyttäjien menettely olisi lähtökohtaisesti vakavuudestaan huolimatta edellä esitetyt seikat huomioon ottaen rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tavoin vähäinen, ei heidän ole syytä epäillä syyllistyneen asiassa rikokseen. Tämän vuoksi myös syyttäjien menettelyä on tutkittu vain laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta asiassa esitutkintaa.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Keski-Suomen kärjäoikeuden kärjätuomari on menetellyt huolimattomuuttaan lainvastaisesti tuomitessaan vastaajalle ehdollisen vankeusrangaistuksen ohessa yhdyskuntapalvelua 120 tuntia, vaikka rikosten tekohetkellä voimassa olleen rikoslain 6 luvun 10 § 1 momentin (515/2003) mukaan ehdollisen vankeuden ohessa voidaan tuomita enintään 90 tuntia yhdyskuntapalvelua.

Aluesyyttäjät A ja B ovat laiminlyöneet laissa säädetyn virkavelvollisuutensa huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta asianosaisten oikeusturvan edellyttämällä tavalla esittäessään tuomioesityksessä vastaajalle seuraamuskannanottona ehdollisen vankeusrangaistuksen ohessa enintään 120 tuntia yhdyskuntapalvelua, vaikka rikosten tekohetkellä voimassa olleen rikoslain 6 luvun 10 § 1 momentin (515/2003) mukaan ehdollisen vankeuden ohessa voidaan tuomita enintään 90 tuntia yhdyskuntapalvelua.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentissa on säädetty, että jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan aiheutta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla kärjätuomarille, aluesyyttäjä A:lle ja aluesyyttäjä B:lle huomautuksen heidän edellä kuvatusta menettelystään.

Vastaaajan puolustajana asiassa toimineen asianajajan menettely on otettu käsiteltäväksi oikeuskanslerin asianajajiin kohdistamassa valvonnassa.

Lähetän päätökseni tiedoksi Vaasan hovioikeuden presidentille, Keski-Suomen kärjäoikeuden laamannille ja valtakunnansyyttäjälle.

Laissa syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista maksettavasta korvauksesta (422/1974) 1 §:ssä ja 1 a §:ssä on säädetty ne vapaudenrajoitukset, joiden osoittautuessa aiheettomaksi henkilöllä on oikeus lain mukaiseen korvaukseen. Lakia on oikeuskäytännössä sovellettu monissa laissa nimenomaisesti säänneltyihin tilanteisiin rinnastuvissa tapauksissa ([KKO 2008:10](#) kohta 10 ja siinä viitattu oikeuskäytäntö).

Oikeuskäytännössä on todettu, että laissa ei ole nimenomaista säännöstä, jonka nojalla aiheettoman yhdyskuntapalvelun suorittaneella olisi oikeus saada korvausta yhdyskuntapalvelurangaistuksen aiheuttamasta kärsimyksestä. Yhdyskuntapalvelurangaistuksen on kuitenkin todettu puuttuvan yksilön henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen vähintään samalla intensiteetillä kuin matkustuskiellon, joka on lain 1 a §:n mukaan korvaukseen oikeuttava vapaudenrajoitus ja katsottu siten yhdyskuntapalvelusta johtuvan aiheettoman vapauden rajoittamisen aiheuttavan sellaista kärsimystä, josta on oikeus saada Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 5 kohdan nojalla korvausta ([HelHO 2023:5](#)).

Oikeustilan selventämiseksi olisi näkemykseni mukaan syytä harkita, tulisiko syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista maksettavasta korvauksesta annettua lakia muuttaa. Kuten olen päätöksessäni todennut, laillisuusvalvonnassa on viime vuosina ilmennyt useita tapauksia, joissa yhdyskuntapalvelu on tuomittu ja suoritettu virheellisesti. Yhdyskuntapalvelun lisäksi vastaavia lain muutostarpeita saattaisi olla tarpeen arvioida myös muiden yhdyskuntaseuraamusten kuten valvontarangaistuksen ja nuorisorangaistuksen kohdalla.

Lähetän päätökseni oikeusministeriön tietoon mahdollisten lainmuutosten tarpeellisuuden arvioimiseksi. Pyydän oikeusministeriötä ilmoittamaan mahdollisista toimenpiteistään viimeistään 1.11.2024.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Juho Lehtimäki